

О. І. САЛТОВСЬКИЙ, канд. філос. наук, доц.
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

ЮЛІАН БАЧИНСЬКИЙ: МАРКСИСТСЬКЕ ОБГРУНТУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНОЇ САМОСТІЙНОСТІ УКРАЇНИ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 5, с. 79–85

Одним з найяскравіших діячів “молодшого” соціал-демократичного покоління галицьких народовців кінця XIX ст. був Ю. Бачинський (1870–1937). Він народився 28 березня 1870 року в с. Новосілки-Куть Підгаєцького повіту на Тернопільщині в родині греко-католицького священника шляхетського походження. Початкову освіту отримав вдома. Далі навчався у Львівській німецькомовній гімназії, у 1882–1883 роках — у реальній гімназії ім. Франца-Йосифа в Дрогобичі, а 1890 року закінчив україномовну Львівську академічну гімназію. Того ж року вступив до Львівського університету, де перших два роки навчався на факультеті права й адміністрації, а далі — права і політики. Пізніше він слухав деякі курси лекцій в Берлінському університеті.

Взявши активну участь в українському русі ще гімназистом, Ю. Бачинський (Охрімівич) досить швидко стає в ньому одним з лідерів “молодшого покоління”, що орієнтувалось на ідеї європейської соціал-демократії. Під сильним впливом марксистської політичної та економічної теорії 1895 року двадцятип'ятирічний юнак публікує працю “Україна irredenta”, що стала непересічною подією у становленні української державницької думки.

Автор на самому початку досить чітко визначає мету її написання: “Я хочу раз вже назавжди поставити на денний порядок справу будучності української нації — взагалі, не лише виключно в Австрії, а і в Росії (виділено Ю. Бачинським. — О. С.). Скільки вже наговорилося “патріотичних” річей про український народ, скільки любовних поезій присвячено Україні, вся публична робота, мовляв, уся повинна бути звернена на добро України, українського народу, робота... оживлю-

вана надіями на кращу будучність... Якаж-то се та “краща будучність”. Чого сподіватися нам від неї? — Час би вже означити собі вже раз ясно справу з того, чого нам остаточно дождити! Час би вже означити яснійше і конкретнійше ту “кращу будучність”! При такій пустій фразі, як “краща будучність”, і так само пустих її парафраз, годі вже довше оставати. Час уже поставити собі раз ясно *ціль* наших змагань, і туди звернутися з усею енергією” [2, с. 5–6].

Брак такої мети, вважає мислитель, утворився внаслідок того, що ні українська народна маса, ні її провідники не розуміють сутності існуючих соціально-економічних відносин, законів суспільного розвитку. Подібна ситуація є недопустимою, оскільки вона приводила і приведе в подальшому до розпорошеності національних сил, насамперед — робітництва, безпрограмності діяльності, а отже, до невдачі, а врешті-решт, і до апатії, до збайдужіння.

Своє завдання Ю. Бачинський бачить в тому, щоб, застосувавши марксистську методологію дослідження соціальних явищ до галицької дійсності, не лише з'ясувати причини важкого стану робітничого класу і селянства, “фактичний стан теперішніх відносин”, а й дати певну програму дій в боротьбі за національне та соціальне визволення, показати мету, до якої повинні прагнути молоді українські соціал-демократи та всі, кому небайдужа доля українського народу.

Вихідним пунктом розмірковувань Ю. Бачинського є марксистська теза про те, що держава є апаратом класового пригнічення і служить інструментом визиску працюючих мас. Сучасна йому держава — капіталістична за своєю суттю, не залежно від конкретних форм

організації. Вона забезпечує умови для якнайкращого розвитку великого промислового виробництва за рахунок немилосердної експлуатації працюючих: “Сучасна держава, держава великого промислу і торгівля, вишукуючи чим-раз ліпші умови для свого існування і свого дальшого розвитку, вимагає конечно великих жертв від своїх горожан. Що жертви ті конечні, то кожний признає. Одно тільки лихо: вони так штурдерно розложені, що, власне, ті, для котрих утворена та держава, звільняються від них, оскільки можуть (а можуть! от, хоч би завдяки виборчій ординації) і спихають їх на тих, для котрих вона тяжким каменем в ногах, котрі якраз через неї і гинуть” [2, с. 10–11].

Капіталістичний спосіб виробництва, підкреслює Ю. Бачинський, витворив сучасну йому західноєвропейську цивілізацію. Перемога нових економічних відносин пов'язана з тим, що центром всього економічного і політичного життя суспільства стає місто, в якому концентрується виробництво та влада. Становлення міста в новій якості відбувається за рахунок підвищеної експлуатації села, яке не спроможне протистояти місту, як натуральне або дрібнотоварне виробництво великому машинному. Цей процес, на його думку, є історично прогресивним, незважаючи на всі збитки, що він завдає простим громадянам, тим, хто живе власною працею. Його прогресивність полягає не лише в тому, що він викликає до життя небачені до цього продуктивні сили суспільства, а й виносить на порядок денний історії емансипацію індивіда та народів, хоча поки що саме буржуазія, користуючись перевагами нового ладу, представляє інтереси нації, видаючи свої власні інтереси як загальні.

“Місто (виділено Ю. Бачинським. — О. С.) стало відтепер надавати, зі своєю міліоновою людністю, головний тон тогочасній державній політиці, воно то і стало тим центром, в котрім збіглися і сплелися всі нерви сучасної держави. Представник його — буржуазія, оголосивши себе представником цілої нації, вхопила в свої руки керму державних справ, а тим самим держава і правительтво стали інституцією до ведення її суспільно-класових інтересів. Завдяки сему викликала буржуазія в протягу свого столітнього панування такі кольосальні продукційні сили, викликала таку великанську творчу силу людської суспільности, що з ними ніякий із попередніх віків не може рівнятися” [2, с. 15–17].

Однак розвиток капіталістичних відносин відбувається досить нерівномірно не лише у світі чи в Європі, а й в окремих великих за терито-

рією та багатонаціональних за складом країнах. При цьому політична система та державний апарат використовується буржуазією пануючих націй для того, щоб забезпечувати преференції для розвитку власних виробництв та придушення конкурентів.

Галичина, як коронний край Австро-Угорської імперії, запізнилась, вважає Ю. Бачинський, через різні історичні обставини, в розвитку капіталістичних відносин та виробництва. Унаслідок цього її населення, особливо українці, несе значні збитки, що ніяк не компенсуються розвитком продуктивних сил краю. Галичина все більше перетворюється в сировинний придаток та джерело збуту товару для економічно розвиненіших частин імперії, а її мешканці все більше страждають від відносного перенаселення, масового безробіття, обезземелення селянства, надлишки якого не можуть прийняти економічно слабкі міста краю. Це породжує бідність, масові злидні та еміграцію.

З розглянутих причин реального стану українського населення Галичини вчений робить висновки: “... щоби усунути ті аномальні економічні відносини Галичини, щоби спинити і ту еміграцію, треба усунути ту причину, що їх зродила. А та причина — чей очевидна. Є се не що инше, як лише нинішній політичний устрій Австрії — *нинішній політичний централізм Австрії* (виділено Ю. Бачинським. — О. С.). При нім виставлена Галичина на жертву всім економічно сильнішим коронним краям Австрії, а головню австрійській столиці, через него спрараліжована вся продуктивна сила Галичини, а з тим затрачена та різнородна можливість зарібку, якого потребує наш мужик, а якого немає” [2, с. 33].

Розвиток капіталістичних відносин у багатонаціональних імперіях, вважає Ю. Бачинський, чітко виявляє економічні підоснови політичного протистояння та міжнародного напруження. Якщо буржуазія пануючих націй прагне використати державні механізми з метою створення кращих умов для ведення справи на шкоду своїм конкурентам, які представляють підкорені регіони, то буржуазія цих регіонів змушена шукати захисту власного капіталу у боротьбі за децентралізацію держави, максимальне передавання повноважень центру до регіонів, врешті-решт, за власну, контрольовану нею, національну державу.

Говорячи про хід політичного процесу в Австро-Угорщині, він відзначає: “Політичні боротьби в австрійським парламентах се — в їх основній причині — ніщо инше, як вияв боротьби еконо-

мічної, що відбувається в лоні сучасної австрійської суспільності, — одна з многих форм, але найзагальніша і найнаглядніша, в якій правляться всі ті економічні антагонізми поодиноких коронних країв Австрії, які зродилися, відколи капіталізм став пануючою формою суспільно-економічних відносин австрійської держави. Ся боротьба, то боротьба конкурентна “славянського” капіталу з капіталом німецьким, “славянської” буржуазії з німецькою буржуазією, емансипаційна боротьба австрійських коронних країв з під тиску і визиску австрійського-німецького центру” [2, с. 34].

Як підкреслює Ю. Бачинський, боротьба між націями в умовах капіталістичного суспільства є лише прикриттям для ведення конкурентної боротьби між різними групами буржуазії. На перших етапах вона маскувалась ідеєю захисту національної мови та культури, а зі становленням та зміцненням позицій національного капіталу починає набирати все виразнішого політичного характеру. На зміну просвітницьким лозунгам приходять ідеї політичної автономії і, зрештою, політично-державного сепаратизму.

“Ся національна боротьба, в тім широкім значінню, оперта вже явно на інтересах економічних, з відповідаючими їм *політичними змаганнями*... По своїй істоті є то, отже, боротьба економічна, конкурентна боротьба капіталів славянських з сильнішим капіталом німецьким, — *політично*, виявилася вона в жаданню *перестрою нинішнього централістичного устрою Австрії в устрій — федералістичний* (виділено Ю. Бачинським. — О. С.)” [2, с. 41].

Буржуазія, яка така, що вже здобула економічну владу в суспільстві, об’єктивно зацікавлена у проведенні демократичних політичних реформ. Її політичним ідеалом є не монархія, а конституційна держава з виборними органами управління. Монархію буржуазія терпить, вважає Ю. Бачинський, лише за умови, якщо перша виконує виключно “декоративні” функції. Але якщо буржуазія пануючої нації прагне до централізованої конституційної держави, то в національних складових імперії національний капітал бере на озброєння лозунг федералізації.

“З упадком централізму наступає федерація. Країв чи народів? — Отсе питання, що займає тепер усі антицентричні табори знемочілої Австрії, предмет дискусії і боротьби в нутрі самих антицентричних кругів австрійської суспільності. “Автономія країв” — се клич, під котрим борються всі пануючі нині, в поодиноких коронних краях Австрії, нації, — “автономія на-

родів” — се клич, під котрим борються усі гноблені в поодиноких коронних краях Австрії нації, а також австрійська соціальна демократія” [2, с. 41].

Боротьба основних підходів до принципів формування федеративної держави, вважає Ю. Бачинський, робить тимчасовими союзниками буржуазію пригноблених в окремих коронних краях імперії націй та австрійську соціал-демократію. Соціал-демократи, послідовно відстоюючи невід’ємні права працюючих мас, в тому числі і на вільний національно-культурний розвиток, є прихильниками ідеї поступової перебудови імперії на національно-територіальних принципах. Кожна нація повинна отримати своє власне державно-автономне утворення, до якого мають увійти всі населені представниками цієї нації землі. Це усуне проблему міжнаціональних суперечностей і відкриє соціал-демократам поле для реалізації їх соціально-політичних ідеалів. При цьому вчений вважав, що створення української національної автономії у складі Австро-Угорської імперії є лише першим кроком до набуття українською нацією державно-політичної самостійності.

Така позиція, блискуче обгрунтована Ю. Бачинським, стала основою для дій українських соціал-демократів в Австро-Угорщині і дозволила їм послідовно обстоювати як національні, так і соціальні інтереси українських працюючих мас. Ідеї, висловлені Ю. Бачинським, значною мірою вплинули на позицію української делегації при підготовці та ухваленні Брюнської програми 1899 року австрійської соціал-демократії, яка визначила вихідні положення австромарксизму. І. Бегей щодо цього впливу відмічає: “Зазначимо, “австромарксистські” праці К. Каутського, О. Бауера, К. Реннера з’явилися після “України ігредент-и” Ю. Бачинського. До того ж жоден із згаданих австрійських соціалістів не намагався поєднати соціалістичну і самостійницьку ідеї. Вперше це зробив Ю. Бачинський... Таким чином, Ю. Бачинський був одним із засновників (а може, і засновником) ідеології австромарксизму і засновником україномарксизму” [3, с. 62].

Для української буржуазії та українських соціал-демократів в Австро-Угорщині на той час, на думку Ю. Бачинського, спільним було одне бажання — добитися розділення Галичини за національною ознакою на польську та українську частини та приєднання до останньої населених українцями земель Буковини, Закарпаття, Лемківщини. Місцеві органи управління повинні були отримати від центральних максимально

можливі повноваження: "... "Русини" бажають перенесення всіх тих справ, що не входили би під компетенцію центрального парламенту, до соймів *національних*, опертих на *відрубній політичній організації* територій — уже не краєвих, а *національних* (виділено Ю. Бачинським. — О. С.)" [2, с. 47].

Ця вимога, що повинна була б об'єднати всю націю навколо спільної мети, на жаль, констатує Ю. Бачинський, залишається на час написання книжки лише теоретичним постулатом. Причиною цього є все те ж запізнення Галичини з розвитком капіталістичного виробництва і пов'язаними з цим змінами соціальної структури суспільства. І основною проблемою є не відсутність, чи надто мала чисельність українського галицького пролетаріату — бідних і особисто вільних в Галичині аж занадто, але вони змушені емігрувати з краю, — а крайня слабкість і нечисленність української буржуазії.

Він звертає увагу читачів на те, що "... серед "руської" суспільності не витворилася ще класа, котра з природи річи безпосередньо була би в нім заінтересованою, котрої інтереси безпосередньо вимагали би здійснення того постуляту, котра, отже, ставши силою своєї класово-політичного становища "на чолі" української суспільності в Галичині, викликала би серед неї, під прапором тих своїх життєвих класових інтересів, таке почуття свідомості "національних" інтересів, що сей постулят став би постулатом не лиш одної, єї класи, а всенародним постулатом — постулатом *усіх* клас австрійської частини українського народу. Немає ще класи *міської-буржуазійної* (виділено Ю. Бачинським. — О. С.) — промислово-торговельної, а суть доперва єї зародки" [2, с. 48].

Саме буржуазія, вважає марксист Ю. Бачинський, є на тому етапі історичного розвитку української нації виразником національного інтересу. Вона його, по суті, творить і нав'язує всім іншим соціальним групам, видаючи свій власний за загальний. Маси можуть його прийняти тому, що вони також об'єктивно зацікавлені у вимогах української буржуазії — демократизація політичного життя і створення національної державності, спочатку у формі автономії, а пізніше — цілком самостійної держави.

Українську буржуазію штовхають до цього не якісь особливі психологічні здатності чи почуття патріотизму, підкреслює вчений, а логіка економічної конкуренції різнонаціональних капіталів. Дві основні нації в Галичині — українці і поляки — представлені двома відмінними різно-

видами капіталу: «Боротьба економічна переходить одночасно в боротьбу *національну* (виділено Ю. Бачинським. — О. С.). Адже тут стоять і дві народності: велика господарка — Поляки, середня — "Русини"» [2, с. 67]. Великі капітали прагнуть до поглинання менших, а останні, щоб зберегтися, змушені об'єднуватись в конкурентній боротьбі проти сильніших.

Ю. Бачинський підкреслює: "Висловом сеї економічної боротьби української буржуазії — буде єї політика. Желізний класовий інтерес, вимоги єї екзистенції будуть перти єї з одної сторони до чимраз більшого нагромадження капіталів і до здобування чимраз більшої суспільно-класової сили і значіння, що передовсім репрезентується в силі капіталу, отже, до чимраз сильнішого розвитку системи капіталістичної господарки, а з другої сторони, змусить єї кинутися на всі ті різнородні перепони, які будуть стояти їй на дорозі до тих єї життєвих змагань. Отже — передовсім в політичну боротьбу з сильнішим конкурентом, що осадився під самий єї бік — з польською буржуазією" [2, с. 69].

Боротьба з тиском потужного німецького капіталу в межах Австро-Угорської імперії та польського в Галичині змушує, на думку вченого, українську буржуазію в своїх домаганнях іти далі вимог демократизації політичного життя і національно-територіальної автономії. Досягши цих перших цілей, вона змушена буде піти у своїх вимогах далі: "... на дневнім порядку буде вже стояти справа *політичної* самостійності українського народу, справа *незалежності* — *національної української держави* (виділено Ю. Бачинським. — О. С.)" [2, с. 70].

Така вимога буде справедливою не лише виходячи з українських національних інтересів, вважає він, а й впливає з аналізу близьких історичних перспектив Австро-Угорщини. Ця імперія, що виникла для захисту від турецької загрози для Центральної та Західної Європи, а пізніше для стримування експансіоністських прагнень царської Росії, поступово втрачає своє призначення, а разом з ним і зацікавленість провідних західноєвропейських держав в її існуванні. Туреччина вже не є загрозою, а Росія через назріваючі в ній революційні процеси скоро також буде зайнята зовсім іншими справами, ніж загроза європейській стабільності. Ю. Бачинський робить цілком пророчий висновок: "Виборенне конституції в Росії буде першим актом розбору Австрії" [2, с. 80].

Обґрунтовуючи право України на державно-політичну самостійність, і, головним чином, ре-

алістичність прагнень таке право реалізувати, Ю. Бачинський апелює до геополітичних чинників. Він розглядає українську проблему не лише в контексті процесів, що відбуваються в Галичині чи у всій Австро-Угорській імперії, а виходячи із загальноєвропейського, а то й світового контексту.

Демократизація політичного режиму в Російській імперії змінить геополітичні напрями політики цієї держави і зробить питання політичного усамостійнення народів Австро-Угорщини справою реальної політики: “Скоро Боспор перестане бути однією з перших точок політичних прямовань Росії, а Австрія перестане через те грати одну ролю, яка зісталася ще їй в загальноєвропейській політиці, ролю бар’єри проти Росії в її поході на Константинополь, з тою хвилею Європа стратить всякий інтерес підтримувати довше ту дрантливу латанину з тільки ріжних і при тім ворожих собі народностей” [2, с. 85].

Зміна геополітичних пріоритетів Росії, нав’язаних абсолютистським царським режимом, на думку Ю. Бачинського, буде для неї поверненням до розв’язання власних насущних проблем. Серед них одне з центральних місць посідатиме проблема перебудови держави та задоволення національних інтересів поневолених царизмом народів. Першим серед них буде українське питання. При цьому воно повинно стати не як проблема задоволення мовних, освітніх та культурних потреб українців, а як питання державно-політичне.

“Вироблення конституції в Росії примусить знова російську суспільність зайнятися своїми внутрішніми справами, занедбанам таким страшливим способом теперішнім абсолютизмом і то занедбаним власне через той абсолютизм. — А між справами, які тоді проявляться на дневнім порядку, прийде також і *правно-державне питання українське*, питання висунене на дневний порядок силою фактів, не так формально-національної натури, як приміром почутте національної самостійности і відрубности мови, так слабо ще розвинене між українською суспільністю в Росії, а радше силою натури *економічної і адміністраційної* (виділено Ю. Бачинським. — О. С.). Адміністраційні вимоги російської держави і економічні інтереси російської України самі вже висунуть на дневний порядок національне і державне українське питання, будуть навіть у нім рішаючим чинником, — національне почутте радше їх виявом — силою додатковою” [2, с. 86].

Аналізуючи особливості українського питання в Російській імперії, Ю. Бачинський застосовує ті ж принципи марксистської методології дослідження соціально-політичних процесів, що і при аналізі ситуації в Австро-Угорщині. При цьому він доповнює свій дослідницький арсенал і аналізом геоекономічної ситуації в Росії.

Досліджуючи розвиток в ній капіталізму, вчений наголошує на тому, що можна виділити три основних промислових центри на просторах імперії: польський (регіон Варшава — Лодзь), російський (московсько-ярославський промисловий район) та український (харківський). Ці райони є нерівноцінними у своєму розвитку і потужності, а боротьба між ними повинна з konieczною необхідністю привести до розподілу Росії у ближчому майбутньому на три відрубні економічно і самостійні політично державні організми.

Ю. Бачинський відзначає: “Отже, ся економічна нерівність тих трьох територій викличе з сторони слабших оборонну боротьбу проти сильніших, а то боротьбу “Великоруси” проти найсильнішої розвиненої економічно Польщі, і боротьбу України проти сильніше розвинених від неї економічно “Великоруси” і Польщі. Та економічна боротьба виявиться в жаданню *поділу Росії на відрубні політичні організми* (виділено Ю. Бачинським. — О. С.)”.

Український промисловий район, як найслабший, зазнає величезного тиску не лише з боку російської царської бюрократії, а й від конкуренції з більш розвиненими польськими та російськими капіталами. Для захисту свого існування українська буржуазія буде змушена висунути лозунг боротьби за національну державно-політичну самостійність. При цьому її вимоги стосуватимуться всієї території, заселеної українцями, а боротьба за захист своїх економічних інтересів стане частиною боротьби за національне звільнення.

“І тепер можна собі уявити, яка тяжка, відчайдушна боротьба жде Україну, кілька посвячення, кілька енергії, фізичної і духовної, прийдеться їй видобути з себе, кілька матеріальних жертв і крові зложити на жертвенику вітчизни! Буде се страшний час — час страшної муки і терпіння, але й найкрасший час життя української буржуазії. *Україна для себе!* От і єї клич. *Вільна, велика, незалежна політично самостійна Україна — одна нероздільна від Сяну по Кавказ* (виділено Ю. Бачинським. — О. С.) — от єї стяг!” [2, с. 97].

Українська буржуазія покликана виконати свою історичну місію — створити незалежну ук-

раїнську державу, вважає Ю. Бачинський. У цій боротьбі їй повинна надавати всіляку підтримку українська соціал-демократія, оскільки, на його думку, питання соціального звільнення не може вирішуватись у відриві від питання звільнення національного. Справжнє соціальне звільнення народу, на думку вченого, може настати лише у власній національній державі. Не пройшовши цього щабля історичного розвитку, нація буде змушена щораз повертатись до питання державної самостійності і тим самим гальмувати свій поступ до реалізації загальнолюдських ідеалів.

Загальносвітовою тенденцією, з погляду мислителя, є все більш тісна взаємодія націй і народностей. Це зумовлене насамперед необхідністю все тіснішої економічної взаємодії, міжнародного розподілу праці, формування світового ринку: *“... при тій що-раз-то зростаючій залежності, а в кінці економічній єдності всієї людської суспільності мусить отстаточно витворитися також і нова, висша єдність роду людського — інтернаціональна, котра запанує над нинішньою єдністю національною* (виділено Ю. Бачинським. — О. С.)” [2, с. 153].

Але “єдність інтернаціональна”, як підкреслює Ю. Бачинський, можлива лише для вільних націй. Для тих, хто у своєму розвитку пройшов певні ступені і досяг відповідного рівня. Існування в національній державі, розв’язання соціальних проблем без впливу національного фактора є обов’язковою передумовою для вступу в майбутній світовий союз вільних народів.

Вважаючи майбутню інтернаціональну єдність неминучим наслідком дії економічних і соціальних законів, Ю. Бачинський зовсім не переходить на позиції жорсткого економічного детермінізму. Розвиток економічних відносин створює лише певні передумови, а саме від людей залежить те, як вони будуть використані, які матимуть наслідки. Саме тому він закликає до необхідності активної політичної роботи з боку свідомих українців. Адже від того, як вони зможуть організувати маси, від того, як маси поведуться в революційній обстановці, залежатиме доля мільйонів людей.

“Попри боротьбу з російським абсолютизмом, потреба вже тепер почати тій малій горстці свідомих вже Українців будити серед української суспільності в Росії, оскільки се лише можливо, і думки про політичну самостійність України. Та справа і так, скорше чи пізніше, мусить вийти на дневний порядок, але чим скорше та думка прийметься серед української суспільності, тим лекшою буде і боротьба за неї. Се дуже багато

буде залежати від того, як поставить себе Україна в даній хвилі, при виробленню конституції в Росії, в справі, яка зараз стане на дневнім порядку — в справі реорганізації внутрішнього устрою Росії. Від становища, яке займуть тоді Українці, і від результатів, які вони зможуть тоді добути, будуть саме і залежати лекші чи тяжчі умовини дальшої боротьби за політичну самостійність України (виділено Ю. Бачинським. — О. С.)” [2, с. 162–163].

Українські соціал-демократи в Росії, як і в Австро-Угорщині, повинні передусім перейняти інтересами власного народу, не дати можливості приховати за інтернаціональними лозунгами прагнення зберегти рабське становище української нації і після демократичної революції. Саме тому він визначає як головного союзника української соціал-демократії на той історичний момент не російську чи польську соціал-демократію, а власну, національну буржуазію.

Ю. Бачинський зазначає, що в умовах, поки не знищені економічні підстави міжнародної ворожнечі, пропаганда інтернаціоналістських ідей буде згубною для соціал-демократії і дискредитуватиме саму соціалістичну ідею. Пропаганда інтернаціоналістичних ідей в широких масах заподіє шкоду інтересам насамперед поневолених і економічно слабших націй та послабить позиції національних загонів соціал-демократії.

Відмова від пропаганди ідей інтернаціоналізму зовсім не означає, що Ю. Бачинський переходить на позиції шовінізму. Вирішення українського питання не суперечить дійсним національним інтересам представників всіх національностей, що живуть в Україні: «Боротьба за політичну самостійність України не відноситься також виключно до Українців-народу, а взагалі до всіх (виділено Ю. Бачинським. — О. С.), що замешкують Україну без огляду на те, чи це автохтон-Українець, чи кольоніст: Великорос, Поляк, Жид чи Німець. Спільний інтерес з’українчить їх, змусить їх усіх стати українськими “партіотами”» [2, с. 95].

Та і боротьба за державу, на його думку, є лише проміжною метою. Пізніше, підводячи підсумки для українців революції 1917–1921 років, Ю. Бачинський ще раз нагадує свою думку: *“... остаточною ціллю кожного народу є не держава, а його можливо найкращий, свободний, культурний розвиток. Держава се лише засіб для сього...”* [1, с. 18]. Але держава — це той щабель розвитку нації, який вона не може оминати.

Ю. Бачинський є непересічною фігурою в українському політичному русі. Марксист і соціал-

демократ він одним із перших на повний голос заявив про невід'ємне право України на державно-політичну самостійність. Він зміг дати політико-економічне обґрунтування ідеї української незалежності, пророче передбачив, що боротьба за неї буде важкою і кривавою, що зменшити кількість жертв можуть лише сам український народ та його провідники, якщо чітко усвідомлять свої інтереси і об'єднуються у спільній боротьбі. Марксистську методологію Ю. Бачинський використав для того, щоб боротися з тими, хто іменем Маркса прикривав прагнення до збереження власного панування над підкореними народами.

“Заперечення диктатури пролетаріату, визнання права на приватну власність, активна соціальна роль держави, її участь у перерозподілі мате-

ріальних і соціальних благ, поступова еволюція у напрямку встановлення справедливості і максимальної допомоги якомога більшій частині своїх громадян — основні положення однієї з теорій конституційного (державного) права — соціально-демократичної, творцями якої були Ф. Ласаль, Е. Берштейн, К. Каутський. Отже, в один ряд з ними можна поставити і Ю. Бачинського” [3, с. 70].

Література

1. Бачинський Ю. Большевицька революція і Українці. Критичні замітки. — Берлін, 1925.
2. Бачинський Ю. Україна irredenta. — Берлін, 1924.
3. Бегей І. Юліан Бачинський: соціал-демократ і державник. — К., 2001.